K 18/2020 vp
Suojeluasiantuntija Hanna Aho
Suomen luonnonsuojeluliitto ry
YmV 29.9.2020

Luonnonsuojeluliiton lausunto ilmastovuosikertomuksesta 2020

Suomen luonnonsuojeluliitto kiittää eduskunnan ympäristövaliokuntaa mahdollisuudesta lausua aiheesta ja toteaa seuraavaa:

- Ilmastovuosikertomuksen tulee olla työkalu, jolla kansalaiset voivat seurata ilmastopolitiikan riittävyyttä suhteessa 1,5 asteen tavoitteeseen ja hallituksen ilmastotavoitteisiin. Tässä mielessä toinen ilmastovuosikertomus on parannus ensimmäiseen nähden, mutta sitä tulisi vahvistaa edelleen.
- Ilmastovuosikertomuksen tulee sisältää tasapainoisesti kaikki sektorit, mukaan lukien maankäyttösektori ja energiasektori. Ilmastolain uudistamisen yhteydessä on tarpeen varmistaa, että ilmastovuosikertomuksessa käsitellään kaikkien sektorien päästövähennystoimia sekä niiden riittävyyttä.
- Ilmastovuosikertomus osoittaa, että jo toteutetut ja suunnitellut toimet eivät ole riittäviä Marinin hallituksen hiilineutraaliustavoitteen saavuttamiseen. Hallituksen onkin löydettävä pikaisesti lisätoimia kaikille sektoreille.
- Suomen päästövähennys- ja nielutavoitteet sekä ilmastotoimet on päivitettävä 1,5 asteen mukaisiksi osana ilmastolain päivitystä.
- On positiivista, että erityisesti kuntien ilmastotoimet ja julkiset hankinnat on nostettu esiin ilmastovuosikertomuksessa. Kuitenkin kokonaiskuvan saamiseksi myös ulkoistetut päästöt tulee tuoda tarkastelun piiriin ja Tilastokeskuksen tulee seurata niiden kehitystä vuosittain.
- Ilmastovuosikertomuksen tulisi käsitellä vahvemmin budjettiratkaisujen vaikutuksia ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi. Kansainvälisen vertailun perusteella Suomen harjoittama elvytyspolitiikka energiasektorilla on tukenut fossiiliteollisuutta. Syksyn 2020 budjettiriihessä Marinin hallitus aloitti ympäristölle haitallisten tukien karsinnan.

Ilmastolain uudistuksen myötä vahvempi ilmastovuosikertomus

Toinen ilmastovuosikertomus antaa ensimmäistä vuosikertomusta kattavamman kuvan ilmastopolitiikan kokonaisuudesta sekä toimenpiteiden riittävyydestä suhteessa Marinin hallituksen ilmastotavoitteisiin. Tarkastelun keskiössä on taakanjakosektori ja keskipitkän aikavälin ilmastopoliittisen suunnitelman toteutus. Lisäksi yleiskatsaus saadaan myös päästökaupan alaisista energiantuotannon ja teollisuuden sekä maankäyttösektorin eli metsät, kosteikot ja maaperä, päästöistä ja nieluista. Jälkimmäisten sektorien ilmastotoimia ja niiden riittävyyttä ei kuitenkaan eritellä tarkemmin. **Ilmastolain uudistamisen yhteydessä on tarpeen varmistaa, että**

ilmastovuosikertomuksessa käsitellään kaikkien sektorien päästövähennystoimia sekä niiden riittävyyttä. Ilmastovuosikertomus tulee vakiinnuttaa aiempaa helpommin lähestyttävänä työvälinenä ilmastopolitiikan seurantaan kaikille kansalaisille.

Ilmastovuosikertomuksen pohjalta on selvää, että Suomen toimia ilmastokriisin hillitsemiseksi tulee vauhdittaa huomattavasti. Jo päätetyt ja suunnitellut toimet eivät ilmastovuosikertomuksen mukaan riittäisi hiilineutraaliustavoitteen saavuttamiseen. Vuonna 2035 Suomen päästöt olisivat arviolta 36 Mt CO2-ekv. Uusia toimia tarvitaan noin 15 Mt edestä, mikäli maankäyttösektori olisi vähintään 21 Mt hiilinielu. Suomen ilmastopaneeli on aiemmin arvioinut tavoitteiden ja toimien välisen päästökuilun noin 19 Mt suuruiseksi.

Ilmastotoimien vauhdittamista tavoitellaankin Marinin hallitusohjelmassa. Esimerkiksi Sitran selvitys ja Suomen ilmastopaneelin laskelmat osoittavat, että vuoden 2030 päästövähennystavoite voidaan nostaa vähintään 60 prosenttiin. Samalla on vahvistettava hiilinieluja ja estettävä päästöjen siirtyminen sektorilta toiselle. **Suomen päästövähennys- ja nielutavoitteet sekä ilmastotoimet on päivitettävä 1,5 asteen mukaisiksi osana ilmastolain päivitystä.**

Liikennesektorilla päästöjä on ulkoistettu

Liikenteen päästökehitys on avainasemassa taakanjakosektorin ilmastotavoitteiden saavuttamisessa. Toistaiseksi toimet nojaavat erityisesti biopolttoaineiden käytön lisäämiseen sekä autokannan uusimiseen.

Päästölaskelmissa ei huomioida sitä, että **todennäköisesti huomattava osuus Suomessa käytetyistä nestemäisistä biopolttoaineista perustuu palmuöljytisleen (PFAD) hyödyntämiselle.** Palmuöljypohjaisen raaka-aineen tuotannon on arvioitu liittyvän trooppiseen metsäkatoon, eikä se näin ollen ole hiilineutraalia. Biopolttoaine, joka on peräisin sademetsään laittomasti raivatulta öljypalmuplantaasilta, voi olla ilmaston kannalta vielä haitallisempaa kuin fossiilinen polttoaine. Toimet, joilla siirrytään liikenteen käyttövoimissa sähköistykseen ja puhtaasti jäte- ja tähdepohjaisen biokaasun hyödyntämiseen, ovat ilmastoystävällisempi vaihtoehto.

Liikennesektorilla lentoliikenteen päästöjen odotetaan kasvavan tulevaisuudessa, vaikka koronakriisi onkin vähentänyt lentoliikennettä väliaikaisesti. Toistaiseksi elvytystoimilla on tuettu lentoliikennettä ilman lisävaatimuksia ilmastohaittojen vähentämiseksi. Suomeen tarvittaisiin pikaisesti päästöpohjainen lentovero, ja Suomen tulisi tukea kansainvälistä lentokerosiinin verotusta, jotta lentoliikenteen kilpailuetu pienenisi ja päästöt vähenisivät. Maansisäisiä lentoja tulisi siirtää raiteille.

Liikenteen päästövähennystavoitetta tulisi päivittää hallitusohjelman hiilineutraaliustavoitteen mukaiseksi.

Maataloudenkin tehtävä osansa

Maataloussektorilla ei ole saatu aikaan riittäviä päästövähennyksiä. Pikaennakkotietojen mukaan vuonna 2019 maatalouden päästöt pysyivät lähes edellisen vuoden tasolla. Ilmastovuosikertomuksen mukaan nykyisillä toimilla maatalouden päästöjen odotetaan pysyvän suhteellisen tasaisina aina vuoteen 2030 asti. Jos keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman toimet toteutuvat suunnitellusti, maatalouden päästöjen tulisi kääntyä hienoiseen laskuun.

Siirtymällä kasviproteiinien viljelyyn sekä vähentämällä ruokahävikkiä ja lihankulutusta voitaisiin päästöjen vähentämistä vauhdittaa. Lihankulutusta voidaan pienentää muuttamalla julkisia

hankintoja, haittaveroilla sekä uudelleenkohdistamalla maataloustukia. Turvemaat ovat merkittävä päästölähde mihin voitaisiin vaikuttaa esimerkiksi vedenpinnan tasoa nostamalla ja viljelymenetelmillä. Hallitus on suunnitellut joutomaiden metsittämistä keinoksi turvemaiden päästöjen vähentämiseen. Monilla kohteilla tulisi tarkastella myös turvekerroksen hajoamisen lopettavia toimia. Maatalouteen liittyvä metsäkato on huomattava päästölähde maankäyttösektorilla, jonka hillitsemiseksi tarvitaan esimerkiksi raivausmaksu tai -kielto.

Jätteenpolton päästöjen kasvuun on puututtava

Taakanjakosektorin jätteenpolton päästöt ovat kasvaneet vuosina 2005–2018 ja niiden odotetaan kasvavan myös tulevaisuudessa. Vuonna 2018 kasvu oli noin 2 % edelliseen vuoteen verrattuna. Päästöjen kasvu johtuu yhdyskuntajätteen energiahyödyntämisen lisääntymisestä. Koska jätteenpolttoa ei vuonna 2019 päätetty tuoda osaksi päästökauppaa, tarvitaan esimerkiksi verotusinstrumentti, jonka kautta jätteenpolton ilmastopäästöt saadaan hintaohjauksen piiriin.

Ulkoistetut päästöt esiin

Kun suomalaisten kulutuksen jalanjälkeen lisätään tuontitavaroiden ja poistetaan vientituotteiden kuormitus, ovat päästöt arviolta 33 % suuremmat kuin virallisissa tilasoissa.

Tällä hetkellä Suomeen tuotavien tuotteiden taustalla voi olla esimerkiksi kivihiilen energiakäyttöä tai trooppista metsäkatoa, joka vauhdittaa kuumenemista ja luonnon monimuotoisuuden katoa. Erityisesti kulutustuotteiden ja ruoan tuotannon taustalla on ulkoistettuja päästöjä.

Ulkoistettujen päästöjen vähentämiseen auttaisivat esimerkiksi hiilitullit, kauppasopimusten solmiminen ilmaston ehdoilla ja tuotteiden tuotantoketjujen avaaminen ja yritysten ja sijoittajien velvoittaminen minimoimaan metsäkatoriskin. **Ulkoistetut päästöt tulee tuoda osaksi ilmastovuosikertomusta.**

Ilmastotoimien valtavirtaistamiseen tarvitaan ilmastobudjetti

Ilmastokertomuksen tulisi antaa parempi kuva valtion budjettitoimien ja ilmastotavoitteiden yhdenmukaisuudesta.

Uuden kansainvälisen vertailun mukaan yli puolet Suomen energiaan jo käyttämistä elvytysvaroista voidaan luokitella osaksi fossiilitaloutta. Suomi pärjäsi vertailussa heikommin kuin Saksa ja Ranska. Tämä on huolestuttavaa erityisesti koska Marinin hallitus on sitoutunut kestävään elvytykseen. Sekä Hetemäen työryhmä, Kestävä elvytys -työryhmä että eduskunnan ympäristövaliokunta ovat korostaneet, että ”merkittävälläkään työllisyyttä tukevalla toimenpiteellä ei saisi olla huomattavia negatiivisia vaikutuksia ilmastoon, luonnonvarojen käyttöön tai biodiversiteettiin.

Syksyn 2020 budjettiriihessä Marinin hallitus aloitti ympäristölle haitallisten tukien karsinnan. Työtä tulee jatkaa ja Suomen tulisi huomioida Euroopan komission suositukset fossiilisten polttoaineiden tukien poistamisesta. Myös erilaisilla investointituilla ja avustuksilla voidaan vauhdittaa päästövähennyksiä. Esimerkkinä tästä on avustus öljylämmityksestä luopumiseksi.

Valtion budjettikirjassa tarkastellaan budjetointia kestävän kehityksen sekä ympäristölle haitallisten tukien näkökulmasta. Kuitenkin **ilmastotoimien valtavirtaistamiseksi vihreän budjetoinnin varmistamiseen tarvitaan käytännön työkaluja.** Vaihtoehto tällaiselle olisi ympäristöministeriön Kestävä elvytys -työryhmän kriteeristö, jota tulisi soveltaa koko budjettiin. Suomi on

puheenjohtajana kansainvälisessä valtiovarainministerien ilmastokoalitiossa, joka on tehnyt ehdotuksia vihreän elvytyksen varmistamiseksi. Käytännön ratkaisujen käyttöönotto sopisi hyvin Suomen edelläkävijäasemaan.

Lisätietoja

suojeluasiantuntija Hanna Aho, puh. 040 628 9495, hanna.aho@sll.fi